

Épületdokumentáció 3.

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Kar

cím: Bp., 1053, V. kerület Veres Pálné utca 24.

hrsz. 24030

A Belváros egykori IV. kerületében álló, háromemeletes, zártosított beépítésű és belsőudvaros Festetich-ház jelenleg a Hittudományi Kar épülete. Kiemelt műemléki védelem alatt áll.¹ A mai 24030 hrsz. alatt fekvő telek első ismert tulajdonosa 1696-ban Cerni János volt. Az 1785-ös Balla-féle térképen két ház van jelölve a mai telekhatárhoz kapcsolódóan, ezek közül az egyik a telekhatár északi felén állott.² A másik épületet Jung József tervei alapján építtette Mocsonyi András, eredeti nevén Popovics András³ görög borkereskedő, aki 1781-ben költözhetett be az egyemeletes lakóházba.⁴ Az építészettörténeti kutatások három barokk kori építési periódust különböztettek meg, ezen belül legjelentősebb az 1775 és 1781 közötti szakasz, mely a már fent említett Jung József (1734- 1808) pesti építőmester⁵ nevéhez fűződik. A Veres Pálné utca 24. szám alatt álló épület érdekessége, hogy az első felkutatott és dokumentált Jung-lakóépület Pesten, a későbbi átépítések során sem veszítette el barokk stílusjegyeit. Ezek közé sorolhatóak az eredeti barokk rácsok és kétszárnyú ajtók, alaprajzi

¹ A Műemlékjegyzékben az alábbi feljegyzés olvasható a Veres Pálné utca 24. számú épületről: „Háromemeletes ház, eklektikus homlokzattal. Jung József 1775 – 1781, Hild Károly, 1870” = Magyarország műemlékjegyzéke, szerk., IKAFALVI Diénes Virág, felelős szerk. JÉKELY Zsolt, Bp., 1990, 80.; Korábbi gépelt, kéziratos tervezetben is szerepelt: „Veres Pálné u. 24. „Festetich-ház, átalakított, kora eklektikus, ma rendőrség. Háromemeletes, 4 – 4 – 4 ablakos. Itt lakott Petőfi Sándor 1844 telén Várady Antalnál.” = Budapest műemlékjellegű építményeinek jegyzéke szerk., GENTHON István, ZAKARIÁS G. Sándor, Bp., 1949, 45.

² DÉRY Attila, *Belváros – Lipótváros: V. kerület*, Bp., TERC, 393 – 394. (Budapest Építészeti Topográfiája, 2.)

³ Popovics András görög kereskedő és testvérei Mocsonyira magyarosították nevüket 1780 körül (= BIBÓ István, *Rövid hírek: Budapest: Az V. Veres Pálné utca 24. sz.*, Műemlékvédelem 1970, XIV. évf., 4. sz., 253.)

⁴ TÖRÖK József, LEGEZA László, *A Hittudományi Kar története 1635 – 1999*, Bp., Mikes Kiadó, 1999, 41.

⁵ Jung József pesti építőmester 1734-ben született Morvaországban, ahonnan 29 évesen érkezett Magyarországra. Grassalkovich I. Antal (1694 – 1771) uradalmi építészeként tevékenykedett Hatvanban 1771-ig. 1773. április 14-én felvették a pesti polgárok közé, ezt követően 1774-ben sikerült megszereznie a pesti céhtagságot is. 1774. január 24-én királyi rendelettel városi mesteri rangot és jogot nyert, ezt követően építőmesterként korlátlanul tevékenykedhetett Pesten és az ország egész területén. Munkái három csoportba sorolhatóak: vidéken végzett építkezések (aszódi Podmaniczky-kastély 1767 – 1772, sziráki evangélikus templom 1782 – 1788, stb.); Pesten végzett javítási munkálatok (belvárosi templom szentélyének javítása 1775, városi sörház javítása 1781, stb.); valamint Pesti lakóházak és templomok tervezése, illetve városrendezési tevékenység (pesti lövölde építése 1786, „Nemzeti Iskola” számára készített terv 1784, stb.) fűződik a nevéhez. A XVIII. század harmadik negyedének sokat foglalkoztatott építőmestere volt. In. GERÖNÉ Krámer Márta, *Jung József pesti építőmester*, Magyar Műemlékvédelem 1967 – 1968, szerk., DERCSÉNYI Dezső et. a. , Bp., Akadémiai, 1970, 195 – 212.

elrendezését tekintve a belső épületrészek őrizték meg a barokk eredeti hangulatát.⁶ Az udvaron látható függőfolyosó első emelete például barokk konzolokra támaszkodik.⁷

A XIX. század első felében gróf Festetich György, László és Tasziló nevéhez további bővítések és átépítések köthetők, azonban ezekről nem maradt fenn részletesebb forrás.⁸ 1870-ben, Hild Károly⁹ tervei szerint kétemeletes bővítést kapott, ezt követően lett az Állami Számvevőség otthona. A homlokzat jelenlegi kialakítása 1895-ben Czigler Győző (1850 – 1905)¹⁰ nevéhez fűződik,¹¹ aki az alábbi kérvénnyel fordult a „Székes fővárosi Tanácshoz”:

„Alulírott azon kérelemmel fordulok a Tekintetes Tanácshoz, hogy az állami számszék házában, IV. Zöldfa utca 22. sz. a. mellékelt tervek szerint készítendő átalakításokra az engedélyt megadni szíveskedjék.”¹²

Az építési engedély megadására 1894. június 4-én került sor, a Kun Gyula Tanácsnok elnöklete alatt tartott ülésen.¹³ A *Vállalkozók Lapjának* 1894. június 5-én megjelent számában szintén olvasható a „Magyar királyi számszék” megbízott építésének folyamodványa. Itt Payr Lajos építőmester neve is olvasható, aki a tervek kivitelezését vezette.¹⁴

(További átalakításokra is van levéltári adat, például 1932. február 22-én vitéz Gorondy István építőmester kérvényezi a „kincstári épület függőfolyosóinak vasbeton szerkezetűre való kicserélését”).¹⁵

A háromemeletes épület 4+4+4 tengelyes, enyhe kiülésű középtengelyének hangsúlyos eleme a tört oromzattal lezárt, oszlopokkal keretezett kapuzat. A zárt sorban álló épület

⁶ BIBÓ István, *Rövid hírek: Budapest: Az V. Veres Pálné utca 24. sz.*, Műemlékvédelem, 1970, XIV. évf., 4. sz., 252–253. ; KOMÁRIK Dénes, *A Fővárosi Műemlék-lakóházak építéstörténeti kutatása: V., Veres Pálné u. 24. sz.*, Műemlékvédelem 1973, XVII. évf., 2. sz., 75.

⁷ ZAKARIÁS G. Sándor, *Budapest, Bp.*, Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, 1961, 133.

⁸ DÉRY Attila, *Belváros – Lipótváros: V. kerület, Bp.*, TERC, 393 – 394. (Budapest Építészeti Topográfiája, 2.)

⁹ **Hild Károly** (1812 – 1889) testvére a magyar klasszicista építészet meghatározó alakjának, Hild József (1789 – 1867) építésznek. Sokáig dolgozott építésvezetőként neves bátyja mellett, akinek „érdemeire való tekintettel” 1845-ben aljegyzői kinevezést is kapott. Az 1840-es évektől kezdve önálló építőtevékenységet folytatott. = RADOS Jenő, *Hild József: Pest nagy építőjének életműve*, Bp., Akadémiai, 1958, 222.

¹⁰ **Czigler Győző** (1850 – 1905) a bécsi Képzőművészeti Akadémiát Teophil Hansen tanítványaként végezte, majd 1871-től két éves külföldi tanulmányútra indult. Ezt követően a fővárosban telepedett le. 1888-tól a Műegyetem rendes tanára, az 1890 – 1891-es tanévet követő három évben a Mérnöki Osztály dékánja. 1905. március 28-án, betegség következtében hunyt el. Építészete főként a neoreneszánsz, azon belül is az ún. hellén reneszánsz stílus jegyeit mutatja. Huszonhét éves tevékenysége során megközelítőleg hatvan épülete valósult meg, életművének kiemelkedő periódusa az 1880-as és az 1890-es évekre tehető. Többek között elnöke volt (1895-től) az Országos Magyar Iparművészeti Társulatnak is. Többek között az általa tervezett épületek közé tartozik: az Erzsébet Ápolda, 1877 – 1879 (VII. Rózsák tere 2.); Saxlechner-család bérháza, 1881 – 1884 (Andrássy út 3. sz.); a sátoraljaújhelyi igazságügyi palota, 1902 = HAJÓS György, *Építészek, mérnökök, építők: Czigler Győző építész, műegyetemi tanár*, Bp., Építésügyi Tájékoztató Központ Kft., 2011, 33 – 36. DÉRY Attila, MERÉNYI Ferenc, *Magyar építészet 1867 – 1945*, Bp., Urbino, 2000, 49 – 50.

¹¹ TÖRÖK József, LEGEZA László, *A Hittudományi Kar története 1635 – 1999*, Bp., Mikes Kiadó, 1999, 41.

¹² BFL – IV. 1407.b – 20940 /1894 – III. Az engedély megadásához egy feltételnek kellett még eleget tenni, miszerint: „az árnyékszékhez szellőztető kürtő készítenendő.”

¹³ *Építő Ipar*, 1894. június 6., 18. évf., 285 – 286.

¹⁴ *Vállalkozók Lapja*, 1894. június 5., XV. évf., 4.

¹⁵ BFL – IV. 1407.b – 3155/1934 – III.

utcafrontra néző főhomlokzata az 1895-ös, Czigler Győző tervei szerint megvalósult átépítést mutatja. A kapualj maga, csehboltozatos lefedést kapott. Az első emeleten végigfutó ablaksor szintén timpanonos lezárással rendelkezik, valamint hangsúlyos szemöldökpárkány díszíti.¹⁶

Az épület 1994. májusában került a Hittudományi Kar tulajdonába. Az ekkor már évek óta üresen álló épület felújítási munkálatokra szorult. Az épület műemléki restaurálása, illetve oktatási célokra való átalakítása 1995. szeptember és 1998. február között, Bolberitz Henrik és Buritz Oktávián¹⁷ építészmérnökök tervei alapján valósult meg. Az épület megáldására 1998. június 24-én került sor Seregély István egri érsek által, a kápolnát pedig Paskai László bíboros áldotta meg.¹⁸

A főbejárat mellett elhelyezett emléktábla szerint az épület lakója volt 1844-ben Petőfi Sándor.¹⁹ Az emléktábla hitelességét teljes bizonyossággal igazoló forrásokat nem találtam. FÉNYES Tamás a Veres Pálné utcáról írt egy oldalas cikkében az alábbiakat írta az épülettel kapcsolatban:

*„A 24-es számú ház is irodalmi emléket őriz: 1844-ben itt lakott barátjánál, Váradi Antalnál [helyesen Várady Antal!] Petőfi Sándor.”*²⁰

Váradi Antal drámaíró, illetve a Petőfi Sándor Társaság főtírkára (Závod, 1854. máj. 2. – Bp., 1923. márc. 5.) az alábbiakat közölte Petőfi Sándor pesti lakásáról és Várady Antal ügyvédéről:

„Petőfi Várady Antallal [Pazsab, 1819. aug. 2. – Kolta, 1885. nov. 15.; ügyvéd, földbirtokos] lakott együtt. Ebben a közös lakásban írta Petőfi számos költeményét. Mikor verseit komponálta fel és alá járt a szobában, kezében egy tallér, melyet minden lépésnél a magasba hajított. A fölöttük való lakásban valami vén kártyás lakott. Ez rendesen éjjel után került haza, s olyankor elkezdett le-és feljárni, sokszor támolygó lépésekkel, mivelhogy részeg volt az istenadta. Hiába minden fifika, a járkáló vén lumpot nem lehetett leszoktatni a föl és alá való topogásról. Eszébe jut azonban Petőfinek egy jó ekszpediens. Váradynek volt egy hegedűje, amelyet éjjel, ahányszor hazajött a vén kártyás, Petőfi mindig elővetette Váradyval s addig hegedültetett vele, míg a kártyás káromkodva le nem feküdt. Akkor abbahagyták a

¹⁶ ZAKARIÁS G. Sándor, Budapest, Bp., Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, 1961, 133.

¹⁷ A műemléki restaurálásról lásd: BURITS Oktávián, *Egy barokk ház megújulása*, Portál, 1998, 4 – 5. sz., 16 – 17.

¹⁸ TÖRÖK József, LEGEZA László, *A Hittudományi Kar története 1635 – 1999*, Bp., Mikes Kiadó, 1999, 40 – 41.

¹⁹ Az emléktábla teljes szövege: „Műemlék, Jung József építtette egyemeletesre 1778 – 1781 között, a korábbi barokk épületrész felhasználásával. Hild Károly emelet-ráépítésével (1870) és Czigler Győző homlokzat-átalakításával (1895) nyerte el az épület a mai formáját. Petőfi Sándor e házban lakott 1844-ben.”, nyomtatásban lásd. TÖRÖK József, LEGEZA László, *A Hittudományi Kar története 1635 – 1999*, Bp., Mikes Kiadó, 1999, 81. képtábla.

²⁰ FÉNYES Tamás, *Séta a Veres Pálné utcában*, Magyar hírek 41. évf., 7. sz., 1988, 26.

hegedülést is. Ettől kezdve volt már az éjjeli topogás ellen orvosság. Ahányszor topogni kezdett az éjjeli csendháborító, Petőfi odaszólt Váradynek: „Tónele, hegedült meg azt az embert!” És a „meghegedült” ember egy darabig káromkodott, aztán lefeküdt. Ugyanabban a szűk lakásban akárhányszor vívó-asszókat rendeztek Petőfi és lakótársai. Petőfi chappon vívómester tanítványa volt, s nem keveset tartott ügyes vívó-képességére. Sokszor Várady két kézre kapta a kardot, s ott ütött-vágott, ahol érte, kapta!”²¹

Amennyiben a fenti forrás a mai Veres Pálné utca 24. szám alatti lakóépületről szól, akkor ezek a jelenetek az épület falai között zajlottak le, ám egyértelmű bizonyító erejű dokumentumot eddig még nem találtam.

A HATVANY Lajos által szerkesztett *Beszélő házak* című kötetben van Petőfi Sándorra vonatkozó fejezetet, ahol látható kép a Veres Pálné utca 24. szám alatt álló épületről (lásd: *Épülettörténeti képdokumentáció*), de nem ír semmilyen konkrét forrást a költő egykori lakásával kapcsolatban.²²

A Hittudományi Kar épületében berendezett dékáni fogadóterem a kiemelt szépségű stukkódíszítése mellett a falon látható nagyméretű festményéről nevezetes. A festményt Temple János készítette 1885-ben. A képen az egyetem alapításának jelenete látható.²³

²¹ VÁRADI Antal, *Regényes rajzok Petőfi életéből*, Bp., 1908, 72 – 73. (Petőfi-Könyvtár, III.)

²² HATVANY Lajos, *A hónapos szobák lakója: Petőfi mint albérlő = Beszélő házak*, szerk., HATVANY Lajos, fényképezte GINK Károly, Bp., 1957, 209 – 211.

²³ TÖRÖK József, LEGEZA László, *A Hittudományi Kar története 1635 – 1999*, Bp., Mikes Kiadó, 1999, 92 – 96. képtábla.

Melléklet

Budapesti Cím- és lakjegyzék			
1885 – 1886. évi (40. o.)	IV. kerület, Zöldfa-utca 22. (= mai Veres Pálné utca 24.)	A Magyar Államkincstár Zöldfa u. 21. sz. alatt: Kauser János és Kölber Sarolta,(hrsz. 173) ; Zöldfa u. 23. sz. alatt (hrsz. 181.) pedig a „szerb tanulókat gyámolító Thököly Sebő féle intézet”	hrsz. 265
1891 – 1892. évi (93. o.)	IV. kerület, Zöldfa u. 22.	A Magyar Államkincstár; (Zöldfa u. 21. szám alatt: Kauser János és Kölber Sarolta, hrsz. 173) 23-as szám alatt (hrsz. 181) pedig a „szerb tanulókat gyámolító Thököly Sebő féle intézet”	hrsz. 265
1894. évi (57. o.)	IV. kerület, Zöldfa u. 22.	A „magyar állam-kincstár” (a Zöldfa u. 21. szám ua.; a 23. szám is ua.)	hrsz. 265
1896 – 1897. évi (57.o.)	IV. kerület, Zöldfa u. 22.	A „magyar állam-kincstár” (a Zöldfa u. 21. szám ua.; a 23. szám is ua.)	hrsz. 265
1898. évi (66. o.)	IV. kerület, Zöldfa u. 22.	„M. királyi államkincstár” (a Zöldfa u. 21. szám ua.; a 23. szám is ua.)	hrsz. 265
1900 – 1901. évi (62. o.)	IV. kerület, Zöldfa u. 22.	„M. királyi államkincstár” Zöldfa u. 21. sz. alatt: Kauser	hrsz. 265

		János (hrsz. 173); Zöldfa u. 23. szám alatt ua.)	
1902 – 1903. évi (65. o)	IV. kerület, Zöldfa u. 22.	„M. királyi államkincstár” Zöldfa u. 21. szám: Kauser János (hrsz. 173); Zöldfa u. 23. szám alatt: Thököly Száva alapítványi Intézet (hrsz. 181)	hrsz. 265.
1904 – 1905. évi (89.)	változatlan	változatlan (változás az utca számozásában a szomszédok esetében; (Kauser János (hrsz. 173) 15-ös szám alatt; Thökölyánum pedig a 17-es szám alatt (hrsz. 181) Zöldfa u. 21. sz. alatt (az új számozás szerint): Özveggy Grünwald Borbála (hrsz. 185); Zöldfa u. 23. sz. alatt: Pesti görög keleti szerb egyházközség (hrsz. 186)	hrsz. 265
1905 – 1906. évi (91.o.)	Változatlan (Zöldfa u. 22.)	Magyar Királyi Államkincstár (főszámszék); szomszédok változatlanok	hrsz. 265
1908. évi (102. o.)	IV. kerület, Veres Pálné utca 24.	Magyar Királyi Államkincstár; Veres Pálné u. 23. sz. alatt: Pesti görög keleti szerb egyházközség (hrsz. 186.) Veres Pálné. u. 25. sz. alatt: Özv. Patay Gyuláné (hrsz. 194)	hrsz. 265
1909. évi (107. o.)	IV. kerület, Veres Pálné u. 24.	„M. kir. államkincstár (Áll. Főszámszék)” Szomszédok változatlanok	hrsz. 265
1910. évi	IV. kerület,	változatlan	hrsz.265

(112. o.)	Veres Pálné u. 24.		
1911. évi (117. o.)	IV. kerület, Veres Pálné u. 24.	változatlan	hatsz. 265
1912. évi (130. o.)	IV. kerület, Veres Pálné u. 24.	változatlan	hatsz. 265
1913. évi (132. o.)	változatlan	változatlan	hatsz. 265
1914. évi (135. o.)	változatlan	változatlan; Veres Pálné u. 23. sz. változatlan; Veres Pálné u. 25. sz. alatt: Báji Patay Anna (hatsz. 194)	hatsz. 265
1916. évi (139. o.)	változatlan	változatlan	hatsz. 265
1922 – 1923.	változatlan	Változatlan	hatsz. 265
1928. évi (100. o.)	változatlan	Változatlan	hatsz. 265

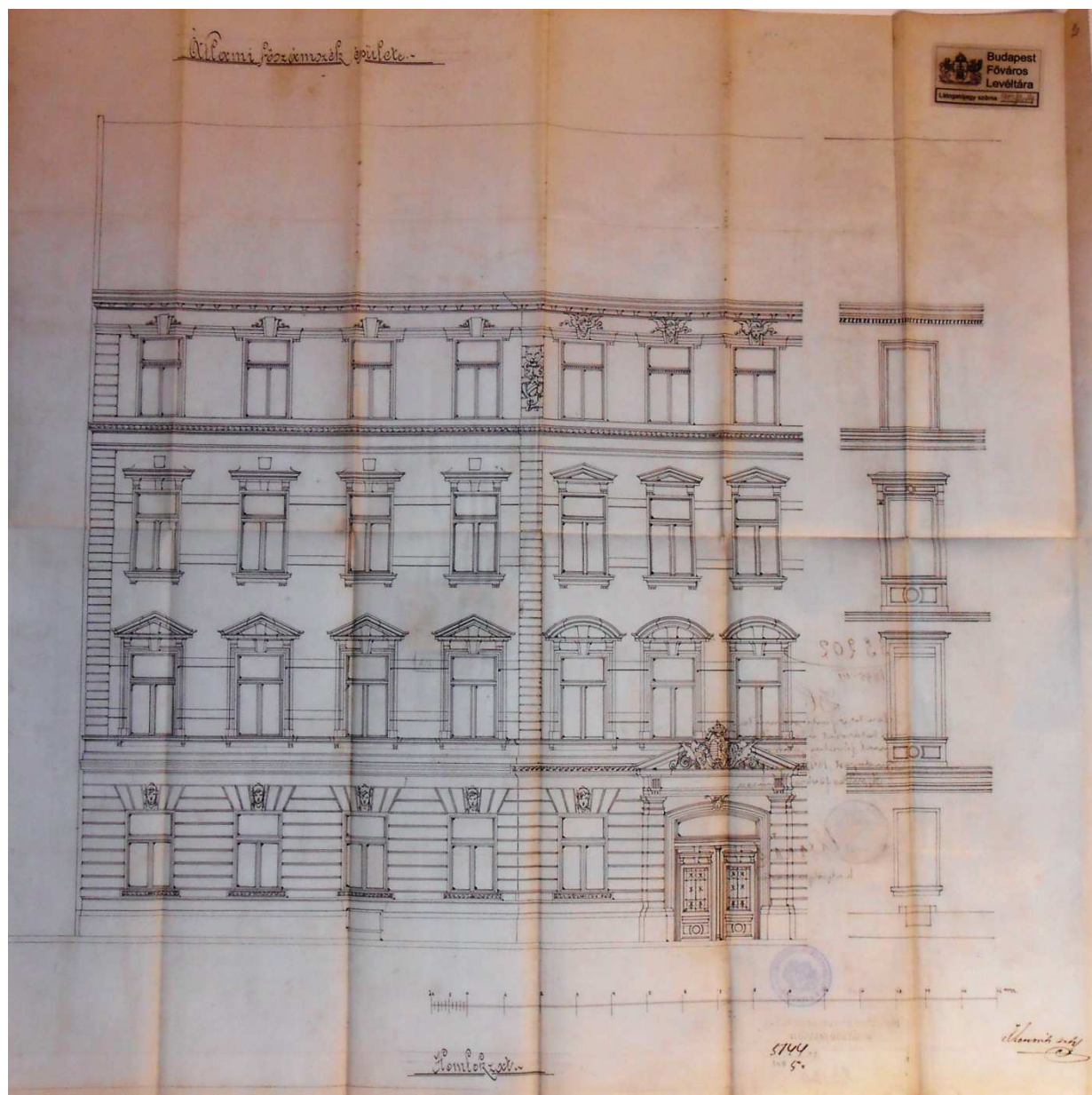
Épülettörténeti képdokumentáció:

1. Tervek:

A mellékelt helyszínrajz, alaprajzok, valamint a homlokzati terv Budapest Főváros Levéltárának (BFL) Tervtárában találhatóak.

A Budapest Történeti Múzeum (BTM) Kiscelli Múzeumának Építészeti Gyűjteményében nincsenek tervek az épületre vonatkozóan.²⁴

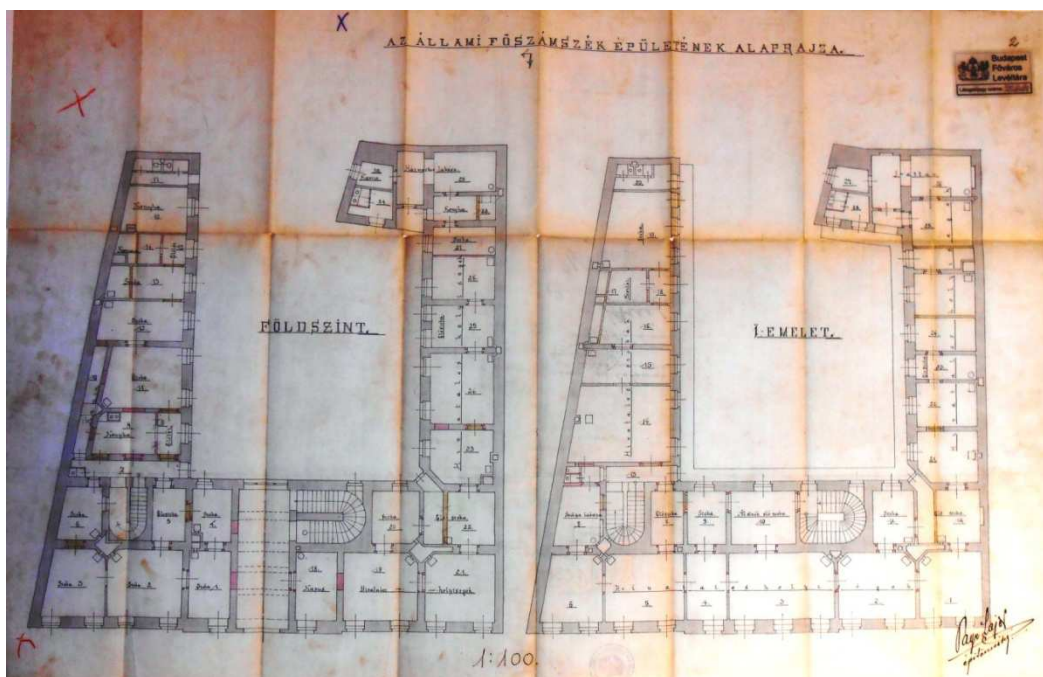
²⁴ BRANCIK Márta, a BTM Kiscelli Múzeum Építészeti Gyűjtemény vezetőjének írásbeli közlése.

1. Czigler Győző által készített homlokzat átalakítási terve (1895) Megegyezik a jelenlegi homlokzattal.

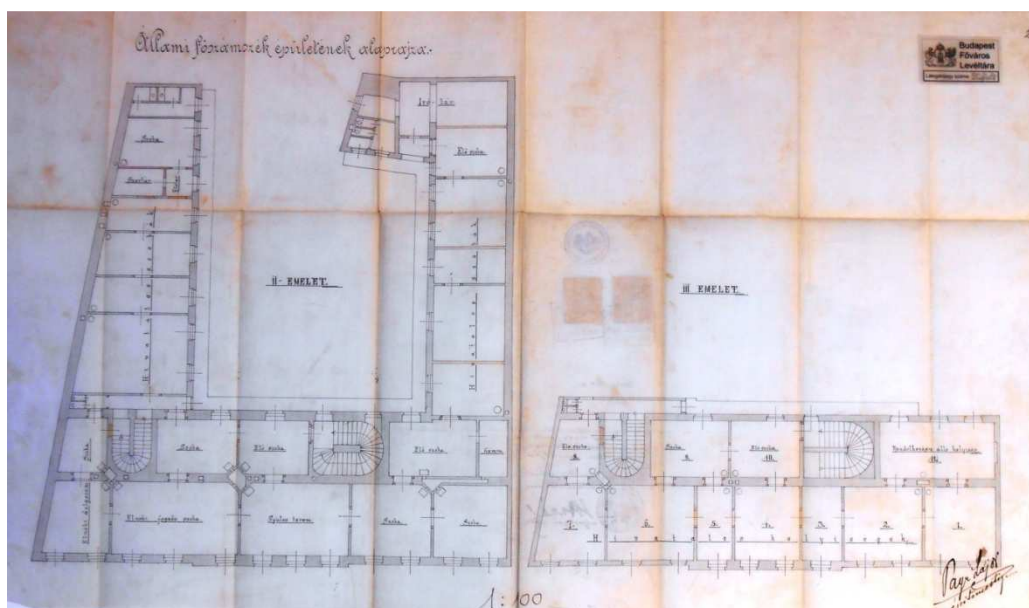
Levéltári jelzet: BFL (Tervtár) XV.17.d.329 33 202/1895 – III.

(BFL – IV. 1407.b – 20940 /1894 – III. építési engedélyezési iratok, előzetes kérelem)

2. Czigler Győző által 1894-ben készített alaprajz. „Az Állami Főszámszék” földszintjének és első emeletének alaprajza. A terv sarkában Payr Lajos építőmester aláírása olvasható.

BFL (Tervtár) XV.17.d.329 33 202/1895 – III.

3. Czigler Győző által 1894-ben készített alaprajz. „Az Állami Főszámszék” második és harmadik emeletének alaprajza. A terv sarkában Payr Lajos építőmester aláírása.

BFL (Tervtár) XV.17.d.329 33 202/1895 – III.

2. Képdokumentáció

Az épületre vonatkozóan nincsenek fényképfelvételek vagy képeslapok se a FSZEK Fototárában, se a BTM Kiscelli Múzeum Fényképgyűjteményében.²⁵

A mellékelt képet a FSZEK Képkatalógusa alapján találtam.²⁶ (A képeknél a felvételeket közlő könyv adatait tüntettem fel.)

1. „A zöldfa utcai ház [Ma Veres Pálné utca 24]” = HATVANY Lajos, *A hónapos szobák lakója (Petőfi mint albérlő) = Beszélő házak*, szerk., HATVANY Lajos, fényképezte GINK Károly, Bp., 1957, 211.

²⁵ NAGY Zita, a FSZEK Fotótár vezetőjének közlése és DEMETER Zsuzsanna a BTM, Kiscelli Múzeum Fényképgyűjtemény vezetőjének írásbeli közlése alapján.

²⁶ *Budapest története képekben 1493 – 1980: Képkatalógus*, 1. kötet, főszerk., Dr. BERZA László, Bp., 1982, 630.

3. Felvételek a jelenlegi épületről.

A fényképeket készítette Hegedüs Márta Flóra a Pázmány Péter Katolikus Egyetem művészettörténet mesterszakos hallgatója. Nagyméretű fényképek találhatóak az alábbi szakirodalomban: TÖRÖK József, LEGEZA László, *A Hittudományi Kar története 1635 – 1999*, Bp., Mikes Kiadó, 1999, 81 – 91. (Képjegyzék)

1. *Az épület belső udvara* (az épületről lásd még: TÖRÖK József , LEGEZA László, *A Hittudományi Kar története 1635 – 1999*, Bp., Mikes Kiadó, 1999, 82 – 98. képtábla)

2. *A kari tanácssterem részlete Lippay György esztergomi érsek (1642 – 1666) szobrával* (A kari tanácssteremről részletek és nagyméretű felvételek még: TÖRÖK József , LEGEZA László, *A Hittudományi Kar története 1635 – 1999*, Bp., Mikes Kiadó, 1999, 87 – 91. képtábla)

3. *A Hittudományi Kar épületének főbejárata*. Az 1895-ös tervekkel összevetve látható, hogy az egykori tört timpanonos lezárást díszítő plasztikai elemek helyére az egyetem címere és felirata került.

4. A „százéves vadgesztenyefa” a belső udvaron (lásd még: TÖRÖK József , LEGEZA László, *A Hittudományi Kar története 1635 – 1999*, Bp., Mikes Kiadó, 1999, 86. képtábla)